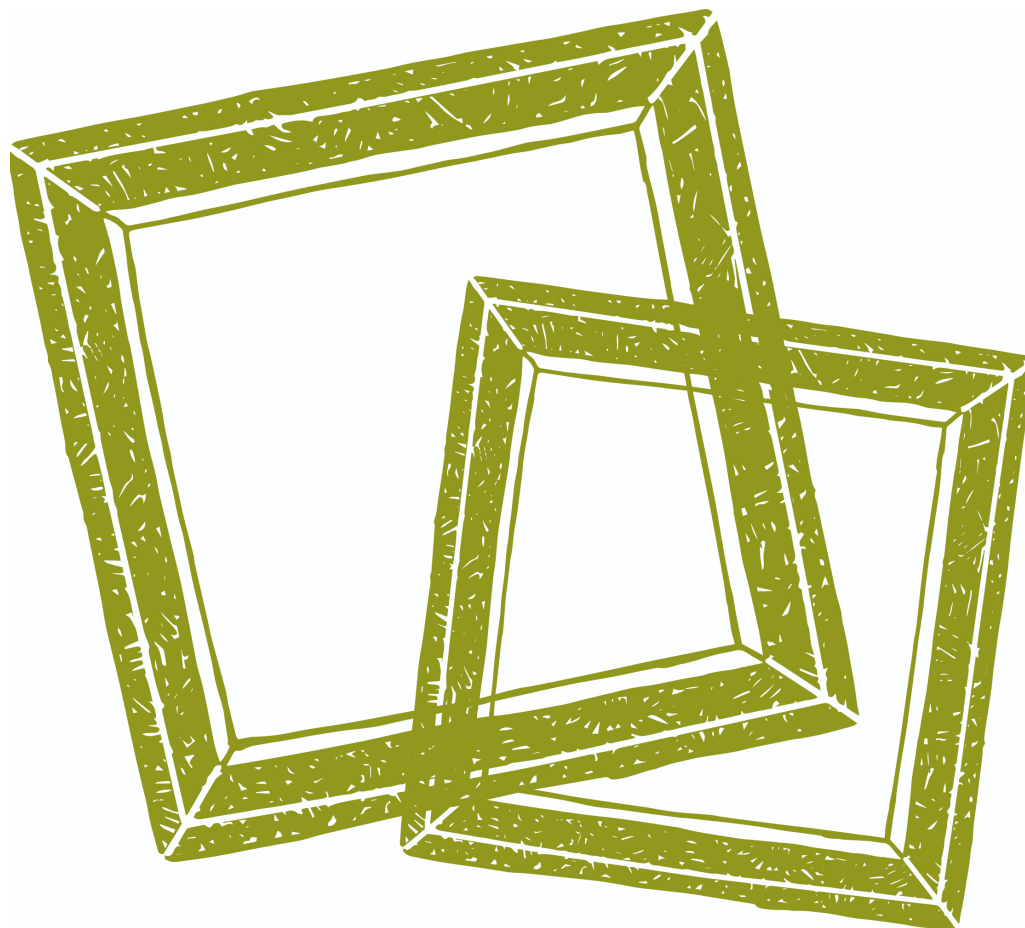

DIGNITAT I GUERRA. LES VÍCTIMES EN ELS CONFLICTES ARMATS
COORDINADORA D'ONG SOLIDÀRIES
2023

CENTRE DE RECURSOS

Entenem per conflicte armat “tot enfrontament protagonitzat per grups de diferent índole (com ara forces militars regulars o irregulars, guerrilles, grups armats d’oposició, grups paramilitars, o comunitats ètniques o religioses) que, utilitzant armes o altres mitjans de destrucció, provoquen més de 100 víctimes en un any”.

(Escola de Cultura de Pau [Alerta! Informe sobre conflictos, derechos humanos y construcción de paz](#). Ed. Icaria, Barcelona, 2005.)

Fitxa tècnica

El consum que fem dels conflictes armats a través dels mitjans de comunicació, les xarxes socials o les innumbrables tertúlies i taules rodones provoca en nosaltres, espectadores llunyanes, d’una banda moviments d’opinió pública apassionada que es mobilitza en pocs dies i que s’oblidarà després de poques setmanes dels milions de persones que en són víctimes. I d’altra banda, el desconeixement de les desenes de guerres i conflictes armats silenciats que, si ens els expliquen, segurament no sabrem localitzar a cap mapa. Milions de persones com nosaltres que englobem en un sol mot, “VÍCTIMES”, i a les qui després adjuntem un número.

Aquestes “víctimes”, qui són? Quins noms s’amaguen darrere les xifres dels conflictes armats i les guerres? On és la dignitat de les persones que amaguem darrera les estadístiques i les infografies? I qui té l’obligació de protegir-ne la seva integritat?

Títol: DIGNITAT I GUERRA. Les víctimes en els conflictes armats

Format: 10 plafons roll-up de 100 x 200 cm

Tema: Drets humans

Preu: Gratuït amb fiança de 50 euros

Idioma: Català

Edat: A partir de 12 anys

Autor: Coordinadora d’ONG Solidàries de les comarques gironines i l’Alt Maresme

Visualització des del web de la Coordinadora d’ONG Solidàries:

<https://www.solidaries.org/centre-de-recursos/dignitat-i-guerra-les-victimes-en-els-conflictes-armats-13600/>

Aquesta guia pretén completar el treball i la visita que es fa de cada un dels plafons de l'exposició *Dignitat i Guerra. Les víctimes en els conflictes armats*.

Us oferim treballs en format de petites activitats per fer dins les aules amb joves a partir de 12 anys. Els tallers i activitats proposades us els hem separat per assignatures per facilitar-ne la implementació. Tot i així, i com veureu, qualsevol activitat pot fer-se individualment des de diferents competències.

Activitats proposades

Activitat 1: Educació Plàstica. Conflictes armats 2021

Introduïm el concepte de conflicte armat, de conflicte d'alta intensitat i de víctimes dels mateixos conflictes a través d'aquest vídeo:

 [Conflictes armats el 2021](#)

Un cop visionat el vídeo, aprofitem per aclarir conceptes, per situar al mapa tots els països que han anat sortint i per recollir-ne també les impressions personals.

Un cop realitzat aquest primer treball d'assimilació i comprensió, demanem a l'alumnat que per petits equips de tres o quatre persones transformin tota la informació del vídeo en infografies on quedin clares les diferents dades que s'hi donen.

Un cop les infografies estiguin realitzades demanem al centre de difondre-les per les seves xarxes socials o bé, d'imprimir-les i exposar-les en format de cartell al costat de l'exposició, en un lloc ben visible per a tothom.

Plataformes en línia per a la creació d'infografies: Befunky, Canva, Genial.ly, Picktochart, Veenngage o Visme, entre d'altres.

Paletes de colors a Internet: Pots crear la teva pròpia paleta de colors amb l'eina [web Coolors](#), també trobaràs exemples i recursos sobre el color al [blog de Canva](#).

Quin ha de ser l'objectiu d'una infografia? una infografia ha de millorar visualment la compressió d'un tema. Per això ha de presentar la informació de manera clara i concisa a través d'un disseny atractiu.

La infografia no pretén agrupar totes les dades conegudes d'un tema, sinó que intenta concretar i resumir aquells punts més importants que desitgem que el lector retingui. Per fer la infografia, surfeja per internet i mira tot tipus d'infografies i dissenys.

Activitat 2: Matemàtiques. Dades i més dades

Us deixem algunes dades clau sobre desplaçament forçat al món:

- 1 de cada 88 persones al món estava en situació de desplaçament forçat a finals de 2021. Fa gairebé una dècada, al 2012 aquesta relació era de 1 de cada 167.
- El desplaçament forçat s'ha més que duplicat des del 2010, passant de 41 milions de persones aleshores fins a 89,3 milions a finals de 2021.
- Dels 89,3 milions de persones desplaçades forçosament al finalitzar 2021, un total de 27,1 milions eren refugiades i 53,2 milions desplaçades internes.
- El 69% de totes les persones refugiades del món procedien de tan sol cinc països: Síria (6,8 milions), Afganistan, Sudan del Sud i Myanmar, a més de Veneçuela (4,6 milions de desplaçades a l'exterior). La guerra a Ucraïna ha motivat massius desplaçaments de població el 2022: més de 7,8 milions de persones havien fugit del país i uns altres 7 milions estaven desplaçades internament dins les fronteres d'aquest estat.
- El 41% del total de població desplaçada forçosament al món són nens i nenes.
- L'ACNUR estima que, entre 2018 i 2021, més de 1,5 milions d'infants van néixer en condicions de refugiats, el que equival a aproximadament 380.000 menors per any.

Extreu-ne quadres comparatius, dibuixa'n les gràfiques i explica, en un article breu, la magnitud dels desplaçaments forçats de persones al planeta causats pels conflictes armats.

Si ja esteu avesades a treballar l'anàlisi de gràfiques i dades, entreu al següent enllaç i escolliu dues o tres gràfiques per analitzar i comentar. Aquest exercici es pot plantejar per parelles: <https://www.acnur.org/datos-basicos.html>

Activitat 3: Ciències Socials. Investigació

Escolliu, per grups de tres o quatre persones, un conflicte armat al món que sigui desconegut per a vosaltres (son els que anomenem “conflictes silenciatos” ja que els mitjans de comunicació hi donen poca o gens de cobertura).

Un cop repartits els conflictes, investigueu-ne els detalls: Quan va començar, qui o quines faccions estan enfrontades, quins avenços hi ha hagut en matèria de pau i drets humans (si és que n'hi ha hagut), qui son les principals víctimes del conflicte, quin és el paper de les Nacions Unides o altres organismes supranacionals. Responeu a la pregunta: per què creieu que no en sabieu res?

Feu la presentació del conflicte a la resta de grups. Un cop tots els grups hàgiu presentat el vostre conflicte, obriu un diàleg sobre allò que tenen en comú aquests conflictes i el tractament que es dona tant al conflicte en si com a les seves víctimes.

Podeu buscar una primera informació sobre conflictes oblidats o silenciatos a:

- El país internacional article:
<https://elpais.com/internacional/2021-12-02/las-guerras-que-se-hunden-en-el-olvido.html>
- A l'article sobre 5 conflictes oblidats de la revista EL Crític:
<https://www.elcritic.cat/reportatges/cinc-conflictes-territorials-que-russia-mante-oberts-a-les-seves-fronteres-120427>
- A EPE (El Periódico de España), article:
<https://www.epe.es/es/internacional/20220819/diez-conflictos-olvidados-mundo-e-clipsado-14310178>
- O documentals i notícies de RTVE:
<https://www.rtve.es/noticias/20211231/conflictos-crisis-mundo-deja-proximo-ano/246832.shtml>

N'hi ha molts més, alguns acompanyats d'estudis i investigacions, feu-ne una cerca per a tenir actualitzades les dades en el moment d'iniciar l'activitat a l'aula.

Activitat 4: Llengua Catalana. La història d'una guerra

Som capaces de crear la història d'una guerra? Podem fer-ho a partir de sentiments i emocions? Aquest exercici literari vol que, a partir de dues imatges que formen part de l'exposició, creeu una història que parli des del cor. Com fer-ho? Potser, individualment i procurant que a l'aula hi hagi silenci. Podeu anotar en un full en brut (que no s'ha d'entregar a ningú) aquelles sensacions que heu patit en algun moment de pèrdua d'algun familiar o amiatat, el moment de trencament d'alguna relació, el moment en què heu passat por o ràbia... Escriviu tot el que vàreu sentir (a nivell físic, racional i emocional). És a partir d'aquestes frases que haureu escrit, que podreu començar a crear la vostra història.

Us deixem aquí les dues fotografies (a escollir-ne una) que han de marcar el decorat de la vostra història.

Podeu trobar-les ampliades i per fotocopiar o projectar al final del document.

Activitat 5: Lengua Castellana. Poesía de retazos

En el último panel de la exposición hay una poesía que nos ha cedido un poeta chileno que habla de la dignidad de las personas.

Tenéis aquí la reproducción del texto. Os pedimos de hacer una lectura en voz alta y, posteriormente, establecer un pequeño diálogo para asegurar que todas y todos entendéis bien lo que Absalón Opazo nos está contando.

Una vez estemos seguras de que todas las personas lo hemos entendido, cogeremos a nivel individual dos o tres versos del poema (libremente) y, a partir de ahí, empezaremos una poesía propia que hable de la dignidad de las personas en los conflictos armados y las guerras.

Si lo queréis, os animamos a organizar una lectura de vuestros trabajos el próximo día que coincidáis en grupo, y comentar después las dificultades que habéis tenido en la creación, los sentimientos que os ha provocado, etc.

Os dejamos aquí, el poema de Opazo:

LA DIGNIDAD NO SE OLVIDA

La dignidad no se olvida
como no se olvida el respiro
el amor
el país
las canciones
los poemas
los cerros
el mar.

La dignidad no se olvida
se levanta
y no importa cómo:
con piedras cruzando el cielo
con trapos pintados de rojo
con poesía estremecida
en el pasaje de la pobla:
la dignidad es mía
es tuya, nuestra
hasta el fin de los tiempos
y nadie ha nacido aquí
con el derecho a quitarla.

Activitat 6: Lengua Francesa. Les civils, les premières victimes des conflits

Lisez attentivement cet article de l'ONG [CARE International](#). C'est un article qui parle de la responsabilité de la France dans le conflit armé au Yémen, et qui finit par demander la mobilisation citoyenne pour arrêter de vendre des armes.

LES CIVILS SONT AUJOURD'HUI LES PREMIÈRES VICTIMES DES CONFLITS DANS LE MONDE. ÇA N'A PAS TOUJOURS ÉTÉ LE CAS.

“ Aujourd'hui, 80 % à 90% des victimes dans les conflits dans le monde sont des civils. C'est une tendance contemporaine. Lors de la Première Guerre mondiale, 9 tués sur 10 étaient des combattants, 1 sur 10 était un civil. Un siècle plus tard, la proportion s'est inversée.

En 2018 seulement, plus de 22 800 civils ont été tués ou blessés rien que dans six pays : l'Afghanistan, l'Irak, le Mali, la Somalie, le Soudan du Sud et le Yémen. Cela s'explique notamment par le fait que la plupart des combats se déroulent désormais au cœur des villes. Quand les civils ne sont pas directement ciblés comme en République démocratique du Congo, des nombreuses attaques indiscriminées touchent les populations. Les armes explosives utilisées en zones peuplées font une victime toutes les 24 minutes.

Les infrastructures civiles sont également régulièrement attaquées : les hôpitaux, écoles... Par exemple, au Yémen, 1 140 bombardements ont ciblé la production et l'approvisionnement en nourriture du pays : fermes, marchés ou réservoirs d'eau potable... Cela a des conséquences dramatiques sur les besoins humanitaires.

Aujourd'hui, 80% de la population yéménite, soit 24 millions de personnes, ont besoin d'aide humanitaire pour survivre.

Les dangers liés à un conflit pour les civils seront présents pendant des années. On estime qu'il faudra cinquante ans pour déminer la Syrie après la fin de la guerre. Le déminage au Cambodge, suite au conflit des années 70, se poursuit encore aujourd'hui, faisant des victimes chaque année.

Et combien d'années faudra-t-il pour reconstruire toutes les infrastructures vitales pour les populations ?

La ville de Mossoul en Irak a été détruite à 70 %. En Syrie, les destructions sont estimées à près de 400 milliards de dollars. Ce sont des économies entières qui ont été détruites. Au Yémen, l'ONU estime que le conflit en cours a entraîné un retour en arrière de plus de 20 ans en matière de développement humain. Même si le conflit prenait fin demain, il faudrait des décennies pour revenir à la situation d'avant-guerre en termes d'accès à la santé, l'éducation...

Et il faut penser aux traumatismes, aux blessés et aux impacts sur des générations d'enfants qui n'ont pas pu aller à l'école et n'ont connu que les violences au cours de leur vie.

Quelle est la responsabilité de la communauté internationale ?

Il y a un non-respect flagrant du droit international humanitaire. Les parties en conflit au Yémen, Syrie attaquent les civils en toute impunité.

Régulièrement, CARE et de nombreuses associations exhortent la communauté internationale à améliorer de manière significative la protection des civils. Mais la réponse de la communauté internationale est insuffisante : manque de condamnation publique et de pressions diplomatiques sur les pays impliqués dans des crimes de guerre, impunité pour de nombreux responsables de ces violations. Nous avons pourtant une responsabilité et un devoir vis-à-vis de ceux qui souffrent.

Et quelle est la responsabilité de la France ?

La France continue d'exporter des armes à des pays qui mènent sans scrupule des attaques contre des civils, au mépris de ses obligations internationales et du respect des droits humains. La France ne doit pas faire passer ses intérêts commerciaux avant les vies humaines! Par exemple, les principaux pays impliqués dans les bombardements et le blocus imposé aux civils au Yémen figurent dans le top 3 des pays ayant acheté des armes françaises entre 2009 et 2018, pour plus de 10,3 milliards d'euros de bénéfices.

CARE France a d'ailleurs lancé une pétition pour exiger la fin des ventes d'armes aux pays impliqués dans la guerre au Yémen. 12 pays européens ont déjà stoppé ou réduit leurs ventes d'armes aux pays impliqués dans la guerre au Yémen. La France doit suivre cet exemple! Ce sont des obligations morales et légales. Vous pouvez rejoindre notre mobilisation!"

FONT: <https://www.carefrance.org/actualites/conflit-civils-guerre-yemen-victimes/>

Saviez-vous que l'Espagne est le cinquième pays d'exportation d'armes dans le monde? Et tu sais qu'il les vend aussi dans des pays où il y a des conflits armés et que c'est interdit par le droit international ?

1- Localisez le Yémen sur la carte, cherchez le sens des mots du texte qui ne sont pas compris, commentez en petits groupes les informations qui ont le plus attiré votre attention, cherchez plus d'informations sur les victimes de ce conflit. Il y a aussi des armes espagnoles au Yémen, essayez d'obtenir plus d'informations sur la vente de ces armes.

2- Cherchez des informations autour de la vente d'armes et lancez une campagne de mobilisation pour demander au gouvernement espagnol de cesser de vendre des armes: affiches, tweets, lettres de demande à envoyer, annonces pour les réseaux sociaux... Créez toutes sortes de matériel pour lancer votre campagne!

Activitat 7: Llengua Anglesa. The rules of wars

Even wars have rules, yes. But it seems to be forgotten by military and strategic orders. The rules of war, also known as international humanitarian law:

1. Protect those who are not fighting, such as civilians, medical personnel or aid workers.
2. Protect those who are no longer able to fight, like an injured soldier or a prisoner.
3. Prohibit targeting civilians. Doing so is a war crime.
4. Recognize the right of civilians to be protected from the dangers of war and receive the help they need. Every possible care must be taken to avoid harming them or their houses, or destroying their means of survival, such as water sources, crops, livestock, etc.
5. Mandate that the sick and wounded have a right to be cared for, regardless of whose side they are on.
6. Specify that medical workers, medical vehicles and hospitals dedicated to humanitarian work can not be attacked.
7. Prohibit torture and degrading treatment of prisoners.

8. Specify that detainees must receive food and water and be allowed to communicate with their loved ones.
9. Limit the weapons and tactics that can be used in war, to avoid unnecessary suffering.
10. Explicitly forbid rape or other forms of sexual violence in the context of armed conflict.

Here a short video about the laws of war:

 [What are the Rules of War? | The Laws of War | ICRC](#)

1- Answer these questions to make sure the video is understood:

- What's the International humanitarian law (IHL)?
- Who is protected?
- What protection does IHL afford to the wounded, sick or shipwrecked?
- What is a war crime?
- Does IHL contain rules on torture?

2- Watch the video “Can one decision change your life?”, and be sure that everybody knows that wars are planned during peace times. And, they are also avoidable if we invest in more peace and social laws than military funds.

After watching this video, try to write a letter to a war child in one of the countries that actually are in an armed conflict or war, what would you say? What do you think that she or he deserves?.

If you are used in class debates, open a debate about children and wars.

 [Can one decision change your life? | The Laws of War | ICRC](#)

More information in:

- Google into ICRC Campaign The rules of wars:
<https://www.icrc.org/en/rules-of-war>
- Read the information in ICRC web:
<https://www.icrc.org/en/document/ihl-rules-of-war-faq-geneva-conventions>

Activitat 8: Filosofia. Frases per a la discussió i el diàleg

Per **Friedrich Nietzsche** (1844-1900) la guerra no és només inevitable i natural, sinó que és necessària. Segons Nietzsche, només l'estat de guerra permet que l'ésser humà doni sortida a les passions de l'ànima que una societat decadent ha tractat d'apaivagar. La guerra és la manera de tornar a l'estat de naturalesa de l'ésser humà en el qual es transforma a millor, destruint la persona que era anteriorment. Mitjançant la guerra les societats també canvien.

Per **Plató** (427-347 A.C.), l'estat natural de les ciutats era la guerra i, de fet, la prova era que estaven en guerra contínuament entre elles. L'antagonisme seria el senyal distintiu de l'ésser humà, per sobre de la concòrdia. Aquest antagonisme es dona en el si del propi ésser humà, que estableix dins de si un conflicte continu (la discòrdia). La polemologia platònica no justifica qualsevol tipus de guerra; més aviat la considera un mal inevitable en algú grau. Rebutja les guerres a l'interior de la ciutat, però creu que cal combatre a l'enemic extern.

Per **Sòcrates**, (469- 399 A.C.) la guerra pot ser legítima si el seu propòsit és defensar l'ordre d'un Estat. Però les guerres que tenen la cobdícia com a motor són il·legítimes, encara que inevitables, perquè la cobdícia forma part de la nostra naturalesa.

La guerra, ha estat un tema de debat i reflexió en tots els temps. Tenim aquí una pinzellada de les idees de Plató, Sòcrates i Nietzsche que ja heu treballat a l'aula. I a les que us adjuntem també alguna frase *cèlebre*.

1- Discussiu en petits grups el significat de guerra de cada autor, o si us és més fàcil, el significat de les cites que us hem escrit. De quina guerra es parla? Quina relació té amb les guerres actuals? I amb els conflictes interns i violències actuals (assetjament escolar, ciberassetjament, atemptats terroristes, militarització de l'oci i el lleure...)?

2- Poseu en comú el resultat de les vostres reflexions amb la resta de companyes i companys.

- “La guerra torna estúpid al vencedor i rancorós al vençut”. Friedrich Nietzsche, filòsof alemany.
- “Hi pot haver alguna cosa més ridícula que la pretenció de que un home tingui dret a matar-me perquè habita a l'altre costat de l'aigua i el seu príncep té una querella

amb el meu, encara que jo no la tingui amb ell?” Blaise Pascal, filòsof francès (1623-1662)

- “A la guerra, la veritat és la primera víctima” Esquilo, dramaturg grec (525-456 A.C.)
- “El propòsit de tota guerra és la pau” Agustí d’Hipona, pensador del cristianisme (354-430 D.C.)

Activitat 9: Clèncles de la natura i el medi ambient.

Una de les víctimes dels conflictes armats i les guerres és el medi ambient. De fet, el dia 6 de novembre es commemora el Dia Internacional per a la Prevenció de l’Explotació del Medi Ambient a la Guerra i en els Conflictes Armats.

A les guerres la natura pateix la degradació que es produeix com a resultat de les accions militars: tala d’arbres, incendis, els gasos tòxics que aboquen les armes i els explosius contaminen l’aire i les partícules penetren a l’aigua i al sòl, les bombes i les mines antipersones destrueixen paisatges, animals i vegetació... posant en perill la biodiversitat i els ecosistemes naturals de les zones en conflicte obert.

Sovint, també, la contaminació i destrucció de la biodiversitat i les aigües són utilitzades com a estratègia militar.

La biodiversitat i l’accés als béns naturals estan en més casos dels que us podeu imaginar pel que fa a les raons dels conflictes (es calcula que en el 40% dels conflictes actuals).

A Europa, un grup de persones expertes actualitza l’ECC-FACTBOOK on s’analitzen totes aquestes atrocitats mediambientals lligades als conflictes armats.

El Factbook conté més de 130 estudis de casos sobre conflictes ambientals i cooperació a tot el món. S’hi pot trobar informació detallada sobre la història del conflicte, els actors, els mecanismes de conducció i els esforços de resolució. Es tracta d’un mapa que explora la complexa relació entre canvi climàtic, medi ambient i les situacions de fragilitat en el món. Les informacions estan en anglès.

Aquest projecte està realitzat per un grup de recerca independent especialitzat en clima, medi ambient i el desenvolupament. Vol ser una plataforma d'intercanvi de coneixement sobre medi ambient, conflicte i cooperació (les sigles ECC corresponen a "environment, conflict, cooperation"), amb l'objectiu de fomentar la pau i el desenvolupament sostenible. Ecc-Factbook recull en un mapa 130 conflictes amb dimensió ambiental al món, i hi incorpora una anàlisi de cada cas així com entrevistes amb persones expertes

1- Accediu al [FACTBOOK](#) i busqueu alguna notícia, entrevista o dada que us hagi cridat l'atenció. Presenteu-la al grup i busqueu-ne més informació, elaboreu un petit estudi sobre els efectes de les guerres en el medi ambient.

2- Hi hauria d'haver lleis per protegir el medi ambient durant els conflictes? Si tinguéssiu l'encàrrec de redactar aquesta llei, quines serien les normes que exigiríeu? Feu-ne un decàleg i reviseu alguns conflictes que us siguin coneguts per veure si en el vostre decàleg s'apliquen.

(Existeixen ja diversos tractats en els quals es limita o prohibeix l'ús d'uns certs mitjans de combat per a la protecció del medi ambient en període de conflicte. Veure informació addicional i webs interessants).

Activitat 10: Educació física. Torre de gots

Es tracta d'una dinàmica moguda que té per objectius el prendre consciència que qualsevol conflicte té més d'una part implicada i el ser conscients que un conflicte es pot gestionar i resoldre de moltes maneres diferents, encara que la més habitual sigui l'enfrontament i la competitivitat. En el cas que ens pertoca, caldrà fer la reflexió sobre quins països poden estar representats per cada equip segons el comportament que s'haurà desenvolupat durant la dinàmica.

Fase 1: la preparació

S'explica que l'activitat consisteix en fer quatre torres de gots (una per grup), cadascuna d'un color diferent.

S'anoten a la pissarra els objectius que tots els grups tenen:

- 1) Trobar els 10 gots del seu color

2) Fer la torre de gots més alta i guanyar

S'explica i s'anota també que només hi ha 3 normes.:

- 1) No cridar ni fer soroll
- 2) No barallar-se
- 3) No trencar cap got

Els joves surten uns minuts fora de l'espai on es realitza l'activitat, i la persona dinamitzadora amaga els 40 gots repartits en diferents llocs de la sala (s'aconsella que estigui ja tot preparat amb antelació per no haver de fer esperar el joves fora la sala).

Es fan 4 grups a ser possible amb el mateix nombre de participants i s'adjudica a cada grup un color, que correspon al dels gots que han de cercar.

Es reparteix a cada grup una targeta o cartolina on hi ha escrites unes consignes han de seguir:

- **Grup verd:** El vostre objectiu és guanyar costi el que costi. Tot està permès. No podeu col·laborar amb els altres grups.
- **Grup groc:** El vostre objectiu és fer una torre tan alta com pugueu sense molestar la feina dels altres equips. Heu d'evitar qualsevol mena de **conflicte** amb els altres. Vosaltres aneu treballant i, si us ataquen o s'enfronten a vosaltres no us hi resistiu.
- **Grup blau:** El vostre objectiu és guanyar costi el que costi. Tot està permès. No podeu col·laborar amb els altres grups.
- **Grup vermell:** El vostre objectiu és fer entendre als altres que tots teniu dret a construir la vostra torre. Heu de fer pensar i reflexionar els companys i companyes per poder arribar a una resolució positiva del conflicte.

Fase 2: el joc

La persona dinamitzadora s'assegura que tothom ha entès quin és el seu objectiu i com ha d'actuar.

Es recorden les 3 normes de funcionament i comença el joc: "Tres, dos, un... ja!"

L'alumnat té 15 minuts per a buscar per tot l'espai els 10 gots corresponents al seu grup i construir la torre de gots més alta.

Un cop acabat el temps es para el joc i es busca l'equip o equips guanyadors omplint el quadre següent:

Color de l'equip	gots trobats	pisos de la torre al final del joc	puntuació final (suma de les dues columnes anteriors)
GROC			
BLAU			
VERMELL			
VERD			

Per tal de calmar els grups, s'inicia un treball de reflexió d'uns 10 minuts a partir de les preguntes següents:

- Com ha acabat el joc?
- Com us heu sentit? Per què?
- Quin objectiu tenia el vostre equip? L'heu seguit?
- Hi ha relació entre l'objectiu que tenia cada grup i el com ha acabat el joc? Per què?
- Busqueu alguna cosa que passi al món i que es pugui assemblar al joc.

S'obre el debat en gran grup a partir de les respostes que han sorgit en el treball per equips tot analitzant els diferents sentiments i emocions de cadascú.

Reflexionar sobre el fet que sempre el primer impuls davant un problema és competitiu i violent. Algunes preguntes que poden ajudar a animar el debat:

- Com creieu que haguessiu actuat si no se us hagués donat un objectiu?
- Quin creieu que era l'objectiu més difícil de complir? Per què?
- Ha guanyat algun grup? Què ha hagut de fer aquest grup per poder guanyar?
- Era just o injust el joc? Per què?
- Creieu que situacions com la del joc es donen al món? Quines?

És importat reflexionar sobre com es resolen normalment els conflictes, quin paper prenem nosaltres davant dels conflictes i que els conflictes són quotidians. Però també és important intentar fer la metàfora dels gots i els països per veure quina fotografia tenim dels conflictes al món a través de preguntes com: quin país seria l'equip groc/vermell/verd/blau? Què fan o han fet per creure-ho així?

MATERIAL NECESSARI

- 40 gots de plàstic de 4 colors diferents (10 gots verds, 10 blaus, 10 grocs, 10 vermells)
- 4 targetes amb les indicacions de l'objectiu de cada grup escrites
- 4 fulls amb la fitxa de reflexió, un per a cada grup

És possible que a l'inici del joc no sorgeixi el conflicte però, a mesura que els grups vagin alçant les seves torres, començarà l'acció dels dos grups que poden "fer el que vulguin" tirant a terra les dels altres grups. El sentiment d'indignació del grup que no pot fer res més que tornar a començar la construcció i el sentiment de frustració del grup que, malgrat poder-se defensar amb la paraula, veurà com aquesta no té prou efecte solen ser habituals.

A l'acabar-se l'activitat és possible que a alguns dels joves els costi acceptar les injustícies que han patit durant el joc. Si és així és un bon moment per seguir reflexionant i posant en comú aquestes sensacions i experiències.

Activitat 11: Tutoria. víctimes

El taller proposat tracta precisament de recuperar l'autoestima, de fer una reflexió individual sobre els sentiments que sentim quan som víctimes d'alguna injustícia. Els demanem, doncs, que apuntin breument en un paper en blanc un moment en què s'hagin sentit víctimes d'algú o hagin patit una injustícia (a casa, al centre..., en qualsevol espai i temps). Aquest paper és personal i intransferible i no s'ha d'explicar ni llegir-lo al grup. Els deixem un minut per escriure-ho.

També, individualment i en silenci, els demanem que anotin a sota una llista de paraules que expressin què van sentir (por, vergonya, incredulitat, ràbia...) i, en una segona llista, com es van sentir (poca cosa, ridiculitzats, menystinguts...). Se'ls deixa dos minuts per escriure les paraules a cada llista.

Un cop passat el temps, cal que cadascú triï una paraula de la primera llista (la dels sentiments) per dir en veu alta. Escriurem les paraules en un lloc ben visible i anirem

creant una llista conjunta (si la paraula escollida per algú ja s'ha dit, es pot demanar que en triï una altra. Tot i així, posarem un "tic" al costat de cada paraula repetida per veure quins son els sentiments o emocions que més experimentem en aquestes situacions). Es repeteix el mateix procediment amb la segona llista. La del COM ens sentim davant els altres, davant del món, quan som víctimes d'alguna injustícia o agressió.

Segurament, les paraules escrites a les llistes son molt compartides per tot el grup. Podem obrir un diàleg entre totes i tots, on puguin explicar com han aconseguit "refer-se" després de sentir aquestes emocions que no agraden. Aquí és possible que comparteixin estratègies com: deixar passar el temps, el suport d'alguna amiatat o familiar, el consol, el perdó, etc.

Caldria, buscar i reescriure una nova llista amb recursos personals que hagin utilitzat per a la recuperació personal.

Per al tancament, i si s'escau, es demana al grup de fer un "cercle de flors". Aquesta dinàmica ajudarà a eliminar tensions que puguin haver sorgit durant la sessió.

Una persona voluntària s'asseu o es situa dempeus (si ho fem a peu dret) al centre del grup, que formarà una rotllana. La resta tindran dos minuts per dir totes aquelles característiques positives i habilitats de la persona del centre, per exemple: és molt sensible, balla bé, és atent amb tothom, etc. Un cop passats els dos minuts, entra una altra persona al cercle i comencem de nou.

Quan ja hi ha passat tothom, podem fer-nos una abraçada gegant o, si la situació no ho permet, aplaudir-nos ben fort durant una estona.

Detall i context de les diferents fotografies de l'exposició

Fotografies de Carles Palacios

Sarajevo. Bòsnia i Hercegovina - 09/07/15

Com cada any, els cossos (o fragments d'aquests) recuperats de les fosses comunes, pertanyents a les víctimes del genocidi de Srebrenica —perpetrat el 1995 per les forces sèrbies a les ordres del general Ratko Mladić—, s'enterren al cementiri de Potočari en una cerimònia multitudinària.

D'ençà que les restes són traslladades en camió des de Tuzla fins a Potočari, passen per diferents nuclis de població on la gent els espera per deixar-hi flors i retre-hi homenatge.

En aquesta imatge, una multitud de persones espera en silenci el pas dels camions per Maršala Tita (avinguda de Tito) una de les principals vies del centre de Sarajevo.

Sarajevo. Bòsnia i Hercegovina - 09/07/15

Una dona deixa un ram de flors en un dels camions que trasllada les restes mortals de les víctimes del genocidi de Srebrenica, que enguany s'enterren al cementiri de Potočari a l'est del país.

Sarajevo. Bòsnia i Hercegovina - 11/07/15

Un grup d'artistes projecta a la façana del Museu d'història de Sarajevo el nom de totes les víctimes del genocidi de Srebrenica. Durant tot el dia 11 a la Federació —majoria bosnio-musulmana—, és un dia de dol en record de les víctimes. A la ràdio no sona música i no es juguen partits de futbol com a mostra de respecte.

Potočari, (Republika Srpska). Bòsnia i Hercegovina - 10/07/2017

Un cop els taüts amb les restes mortals arriben a Potočari, es desen a l'antiga fàbrica de bateries, lloc on es va produir el 1995 una de les grans matances per part de les tropes sèrbies contra civils musulmans. La majoria homes, nens i adolescents.

Potočari, (Republika Srpska). Bòsnia i Hercegovina - 10/07/2015

Un grup d'homes espera per traslladar les restes mortals de les víctimes del genocidi de la fàbrica de bateries al cementiri de Potočari, situat a escassos 50 metres d'aquestes instal·lacions.

Potočari, (Republika Srpska). Bòsnia i Hercegovina - 10/07/2017

Trasllat de les restes mortals d'una de les víctimes al cementiri de Potočari.

Potočari, (Republika Srpska). Bòsnia i Hercegovina - 10/07/2015

Un grup de dones vetlla els taüts amb les restes mortals de les víctimes que s'enterraran aquest any.

Potočari, (Republika Srpska). Bòsnia i Hercegovina - 11/07/2015

Pregària durant l'enterrament de les víctimes al cementiri de Potočari. El dia 11 de juliol a la zona es reuneixen més de 5.000 persones, moltes d'elles vingudes de tot el món, per retre homenatge a les víctimes.

Potočari, (Republika Srpska). Bòsnia i Hercegovina - 09/07/2015

El cementiri de Potočari esta ubicat a pocs quilòmetres de la ciutat de Srebrenica, un petit nucli de població ara de de majoria sèrbia, que durant el 1995 va ser un camp de refugiats bosniac.

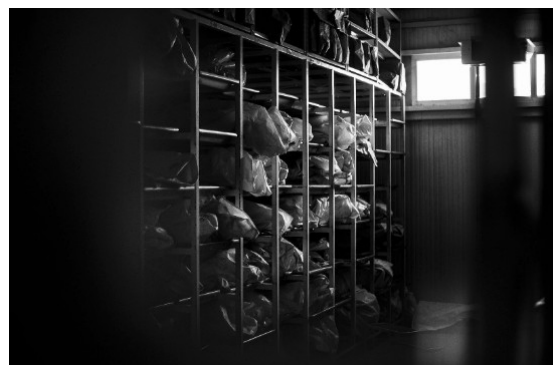
El juliol de 1995 l'exèrcit de la República Sèrbia comandat pel general Mladić, va entrar al camp de refugiats de Srebrenica fent fora —sota promeses de donar un tracte digne a tots els refugiats— a les tropes de la OTAN que custodiaven la zona.

Durant aproximadament 3 dies, les tropes sèrbies van assassinar més de 8.000 persones, la gran majoria homes i adolescents, tots ells musulmans.

Tuzla. Bòsnia i Hercegovina - 08/07/2015

En aquesta morgue situada a la ciutat bosniana de Tuzla es guarden les restes mortals de les víctimes del genocidi de Srebrenica, desenterrades de les diferents fosses comunes on van ser sepultades per l'exèrcit de la República Sèrbia el 1995.

Tuzla. Bòsnia i Hercegovina - 08/07/2015

A la morgue de Tuzla reconstrueixen (tant amb proves d'ADN com amb proves forenses) les restes de les víctimes trobades en diferents fosses. Moltes vegades les restes d'un mateix individu apareix en diferents fosses ja que, anys més tard de ser enterrats, paramilitars serbis van desenterrar les fosses i van dividir-ne el contingut per altres punts del territori per així dificultar-ne la identificació.

Tuzla. Bòsnia i Hercegovina - 08/07/2015

Unes persones visiten la morgue de Tuzla per veure les restes d'un familiar assassinat per les tropes de Mladić el 1995 a Srebrenica.

Com en molts de casos les restes enterrades a vegades són ínfimes (una costella, mig cos, etc.) però moltes famílies necessiten tancar aquest episodi i donar sepultura al poc que tenen del seu familiar.

Idomeni. Frontera Grècia/Macedònia del Nord - 08/04/2016

Un grup de famílies provinents de Síria, han ocupat una antiga granja a pocs metres del camp de refugiats d'Idomeni.

Idomeni. Frontera Grècia/Macedònia del Nord - 10/04/2016

Punt fronterer entre Grècia i Macedònia del Nord. A escassos 100 metres d'on han estat preses aquestes imatges hi ha la frontera física de Macedònia del Nord. Fa pocs mesos que Macedònia ha decidit tancar les seves fronteres impedit que les persones que fugien, la majoria del conflicte siriana, puguin accedir a Europa per la ruta dels Balcans.

Idomeni. Frontera Grècia/Macedònia del Nord - 11/04/2016

Moments de tensió a la frontera greco-macedònica, quan un grup, majoritàriament format per dones, criatures i adolescents, va intentar obrir la tanca que separa els dos països.

La situació al camp d'Idomeni era insostenible i les tensions entre els seus habitants i les forces de l'ordre de Grècia eren cada vegada més constants.

La desesperació de no saber què seria del seu futur i la manca de respostes de les institucions internacionals feia créixer les tensions i el mal estar.

Idomeni. Frontera Grècia/Macedònia del Nord - 08/04/2016

Molts de voluntaris vinguts d'arreu ajudaven en tasques tan essencials com repartir aliments i productes de primera necessitat a les persones que vivien als camps del nord de Grècia. Era així com el camp podia sobreviure ja que l'ajut de les institucions gregues era inexistent.

Fotografies d'Albert Tudela

Nea Kavala, Grècia. Juny de 2016 Grècia tanca fronteres amb Macedònia del Nord, entre Idomeni i Gevgelija, amb una tanca. Expulsa les persones refugiades a Idomeni i les reubica en camps improvisats. En aquest cas, el vell aeròdrom de Nea Kavala, en desús. Per tal de garantir la “dignitat” de les refugiades, les autoritats prohibeixen les fotografies. De retruc, s'evita difondre les humiliants condicions de vida que els ofereixen.

Illa de Lesbos, febrer 2017 Restes de naufragi a la costa sud-est de la illa de Lesbos. Lloc especialment perillós i de difícil rescat a causa dels esculls i on el mar acaba sota un penya-segat.

Illa de Lesbos, febrer 2017. Les barques carregades amb persones refugiades només han de navegar 11 km des de les costes de Turquia fins les platges del sector est de Lesbos. Qui sap si aquesta criatura va arribar a terra ferma. Què haurà estat d'ella?

Illa de Lesbos, maig 2019. El cementiri d'armilles a l'abocador de residus a Lesbos. Algunes persones voluntàries recorren les platges i recullen les restes de naufragis o allò que deixen les persones refugiades que ja no té utilitat. Les armilles són un problema ecològic que en aquesta illa no poden tractar i dona una idea del nombre de persones que fugen de les guerres i la misèria.

Idomeni, juny 2016. Camp improvisat (no oficial) de EKO. De fet, és dins de l'estació de servei d'aquesta marca comercial, on els vehicles no podien aprovisionar-se combustible per estar tot el recinte ple de tendes d'acampada. No se sentia l'olor del menjar cuinat perquè un fum espès omplia l'ambient amb olor de plàstics i cartrons cremats.

Cementiri de Mitilene (capital de Lesbos), maig 2019. Després de diversos intents frustrats i informacions errònies, localitzo les tombes dels que no van arribar a terra ferma amb vida. El vigilant de seguretat del cementiri va prohibir-me fotografiar el cementiri i, per poder-lo visitar, em van fer deixar la càmera fotogràfica a l'oficina. Vaig accedir-hi i, quan vaig estar sol, vaig obtenir unes fotografies amb el mòbil.

Informació addicional i webs interessants:

1. Informe ALERTA! sobre els conflictes armats de l'Escola de Pau de la UAB:

<https://escolapau.uab.cat/img/programas/alerta/alerta/22/alerta22.pdf>

2. Article La guerra no afecta al medioambiente, es una catástrofe medioambiental a EL SALTO, per Alberto Coronel, investigador de l'“Instituto de Filosofía del CSIC” i membre d'Ecologistas en Acción y Rebelión Científica:

<https://www.elsaltodiario.com/el-rumor-de-las-multitudes/guerra-medioambiente-catastrufe-medioambiental>

3. Convencions sobre el medi ambient i els conflictes armats. També alguns dels Protocols sobre guerres que tenen una afectació directa sobre el medi ambient:

- La Convenció sobre la prohibició d'utilitzar tècniques de modificació ambiental amb finalitats militars o altres fins hostils (Convenció «*ENMOD», aprovada en el marc de les Nacions Unides el 10 de desembre de 1976)
- El Protocol I de 1977, addicional als Convenis de Ginebra de 1949.
- El Protocol sobre la prohibició de l'ús, en la guerra, de gasos asfixiants, tòxics o similars i de mitjans bacteriològics, aprovat a Ginebra el 17 de juny de 1925.
- La Convenció sobre la prohibició del desenvolupament, la producció i l'emmagatzematge d'armes bacteriològiques (biològiques) i tòxiques i sobre la seva destrucció, aprovada el 10 d'abril de 1972.
- La Convenció sobre prohibicions o restriccions de l'ús d'unes certes armes convencionals que puguin considerar-se excessivament nocives o d'efectes indiscriminats, aprovada el 10 d'octubre de 1980.

Pots trobar altres recursos educatius i testimonis a través del fons del CeDRe (Centre de Recursos per la pau i la Solidaritat) i de les entitats de la Coordinadora d'ONG Solidàries al web: www.solidaries.org

Per a assessorament i cites ens podeu escriure a: educacio@solidaries.org

Us deixem aquí una llista d'**altres exposicions** sobre víctimes i conflictes armats de la Coordinadora d'ONG Solidàries que podeu sol·licitar en préstec gratuït:

:

1. [Àfrica al cor. el conflicte ruandès vist per quim vallmajó](#)
2. [Armes nuclears #maimés!](#)
3. [Camins migrants](#)
4. [Contra el vent i la marea](#)
5. [L'Europa de les portes tancades](#)
6. [Los nadies](#)
7. [Refugiats, per què?](#)
8. [Sàhara occidental: la lluita contra l'oblit.](#)
9. [Seriosament, 25 arguments per la Pau.](#)

Material per als tallers:

Les fotografies ampliades de l'exposició per al treball de llengua catalana les trobareu al full que segueix.

